

EKONOMIUTSKOTTETS BETÄNKANDE 3/2002 rd

Regeringens proposition med förslag till ändring av lagstiftningen om dröjsmålsränta

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 18 december 2001 en proposition med förslag till ändring av lagstiftningen om dröjsmålsränta (RP 232/2001 rd) till ekonomiutskottet för beredning.

Utlåtande

I enlighet med riksdagens beslut har grundlagsutskottet lämnat utlåtande i saken. Utlåtandet (GrUU 5/2002 rd) ingår som bilaga till betänkandet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Marjut Jokela, justitieministeriet
- konsultative tjänstemannen Matti Halén, finansministeriet
- jurist Juha Jokinen, Konsumentverket
- jurist Hannu Karppinen, Finlands Bank
- jurist Jukka Laitinen, Finansinspektionen
- direktör Pekka Heikkilä, Bankföreningen i Finland
- avdelningschef Leena Linnainmaa, Centralhandelskammaren
- ombudsman Leena Veikkola, Garanti-Stiftelsen
- ordförande Tomi Nummela och ordföranden för utredarsektionen Olli Pohjakallio, Skuldrådgivning rf.

PROPOSITIONEN

Propositionen avser att sätta i kraft direktivet om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner. I direktivet fastställs miniminivån på den lagfästa dröjsmålsräntan inom EU. Det gäller bara dröjsmål med köpeskillingsfordringar och andra vederlag i samband med handelstransaktioner mellan näringsidkare och offentliga samfund. Räntelagen har en bredare räckvidd. Den gäller alla privaträttsliga skulder och, när så särskilt bestäms, också offentlighetsrättsliga fordringar.

Den lagfästa dröjsmålsräntan bestäms enligt marknadsräntans utveckling och som referens-

ränta används Europeiska centralbankens styrränta förhöjd med sju procentenheter.

Den lagfästa dröjsmålsräntan tillämpas när ingenting annat har avtalats om dröjsmålsräntan. För konsumentkrediter och boendeskulder kan en högre ränta än den lagfästa dröjsmålsräntan inte tas ut.

Lagen föreslås bli kompletterad med att dröjsmålsräntan oftare skall kunna jämkas, om gäldenären är en fysisk person och skulden inte har samband med gäldenärens näringsverksamhet. I lagen föreskrivs om villkoren för jämkning. I räntelagen föreslås också en del andra mindre

följdändringar på grund av direktivet. Dessa leder i sin tur till att också en del andra lagar måste ändras.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmän motivering

Ekonomiutskottet föreslår att lagförslagen godkänns med ändringarna i förslaget till lag om ändring av räntelagen. Bestämmelserna om dröjsmålsräntan avser att säkerställa att betalningar sker i rätt tid. När en betalning är förseiad ersätts borgenären med hjälp av dröjsmålsräntan för de skador som den försummade betalningen gett upphov till. Bestämmelserna syftar till att förebygga sena betalningar.

Lagändringarna avser att förtydliga grunderna för att fastställa dröjsmålsräntan. Enligt gällande lag bestäms dröjsmålsräntan på olika grunder beroende på om ränta på skulden skall betalas under kreditperioden eller inte. Om ingenting har avtalats om räntan, fastställs dröjsmålsräntan enligt en räntefot som svarar mot årsmedeltalet för marknadsräntan, dvs. euriborräntan, under tre månader förhöjd med sju procentenheter. Finansministeriet fastställer i slutet av året räntefoten för nästa kalenderår. Om ränta på skulden skall betalas under kreditperioden, är dröjsmålsräntan lika med räntan under kreditperioden förhöjd med fyra procentenheter, men inte mer än den räntefot som ministeriet fastställt förhöjd med tio procentenheter.

Enligt de nya bestämmelserna bestäms den lagfästa dröjsmålsräntan alltid enligt den grund som anges i lagen. Den svarar mot den ränta som Europeiska centralbanken tillämpar på sin huvudsakliga refinansieringstransaktion förhöjd med sju procentenheter. Dröjsmålsräntan justeras halvårsvis. Finlands Bank publicerar ett meddelande om storleken på dröjsmålsräntan i Finlands författningssamling. Den nya grunden för att fastställa räntan spelar ingen större roll för räntenivån jämfört med läget i dag.

Dröjsmålsräntan kan jämkas om gäldenären är en fysisk person och gälden inte hänför sig till gäldenärens näringsverksamhet. Lagen komplet-

teras med en ny jämkningsgrund. Dröjsmålsräntan kan jämkas, förutsatt att det finns ett tungt vägande skäl för jämkning med beaktande av dröjsmålsräntans belopp i förhållande till gäldenärens ekonomiska ställning och om gäldenären har försökt sköta sin gäld och dröjsmålet med betalningen inte beror på att gäldenären förhåller sig uppenbart lättsinnigt till skuldsättning. De nya jämkningsbestämmelserna tillämpas också på de dröjsmålsräntor som uppkommit under tiden före lagens ikraftträdande. Lagen om konsumentklagonämnden kompletteras med en bestämmelse om att konsumentklagonämnden ger rekommendationer i enskilda tvistemål som gäller jämkning av dröjsmålsränta. I gäldenärens jämkningskrav skall ingå åtminstone en konsumentfordran. Jämkning av dröjsmålsräntan är ett lättare och billigare förfarande än skuldreglering.

De nya bestämmelserna tillämpas på dröjsmålsränta som uppkommit efter lagens ikraftträdande, också om den rättsliga grunden för gälden har uppkommit innan de trädde i kraft. Enligt propositionens motivering bör räntelagstiftningen medge bättre möjligheter att minska dröjsmålspåföljder som blivit övermäktiga. Framför allt bör de gäldenärers ställning rättas till som fortfarande betalar en dröjsmålsränta som ligger över den nuvarande räntenivån. Vidare är det enligt motiveringen klart att en sänkning av dröjsmålsräntan inte är till hjälp för gäldenärerna med de svåraste skuldproblemen. Deras situation kan bara hjälpas upp genom skuldreglering. Justitieministeriet avser att särskilt reda ut hur det kan göras lättare att få skuldreglering inte minst för gäldenärer med problem som går tillbaka till lågkonjunkturen under det senaste decenniet. Meningen är att underlätta gäldenärernas situation också med reformer som

gäller preskription av gäld och tidsfristerna för verkställigheten av dom.

Inte heller ekonomiutskottet har den uppfattningen att de nya bestämmelserna i räntelagen kan göra mycket för att underlätta situationen för dem som har gamla överstora skulder, men de möjligheter de ger bör utnyttjas i all synnerhet vid lindrigare skuldproblem. Enligt lagen kan en gäldenärs dröjsmålsräntor som uppkommit innan de nya bestämmelserna träder i kraft beaktas vid jämkning, men det kan inte föreskrivas att betalningarna skall återbäras. Skuldkapitalet har under årens lopp kunnat växa sig så stort att gäldenären inte har några som helst möjligheter att klara av det utan särskilda åtgärder.

Utskottet anser att också borgenärerna bör visa aktivitet och påminna om gälden och driva in sina fordringar i tid för att gäldenären inte skall glömma att gälden fortfarande existerar.

I och med att jämningsvillkoren luckras upp får kommunernas ekonomi- och skuldrådgivning helt nya möjligheter att underlätta gäldenärernas situation. Samtidigt kan det betyda extra arbete för rådgivarna. Ekonomiutskottet understryker att ekonomi- och skuldrådgivningen bör ordnas så att gäldenärerna har möjlighet att tillgodogöra sig den service som lagen erbjuder.

Utskottet uppmanar behöriga myndigheter inom respektive områden att ge akt på tillämpningen och konsekvenserna av räntelagen och på dess organisatoriska och personella effekter.

Detaljmotivering

1. Lag om ändring av räntelagen

Övergångsbestämmelsen

3 mom. Enligt övergångsbestämmelsen skall domstolen och utskottet väsendet på tjänstens vägnar i princip se till att den dröjsmålsränta som tas ut hos fysiska personer inte är större än den lagfästa dröjsmålsräntan. Men borgenären

kan kräva en högre ränta, om det är möjligt att avtala om den enligt den nya lagen.

I momentet har gjorts en precisering som undanröjer en sådan möjlighet att borgenären med stöd av en gammal utskottgrund fortfarande skulle kunna kräva en lagfäst dröjsmålsränta på 16 procent. Borgenären skall lämna en utredning om att den högre dröjsmålsräntan grundar sig på en förbindelse som hänför sig till någon annan kredit än en bostads- och konsumtionskredit.

4 mom. Momentet har preciserats på samma sätt som 3 mom. För klarhetens skull har det samtidigt kompletterats med att borgenären kan framställa sina krav i en ansökning om utskott eller i ett redan upptaget utskottsärenden.

6 mom. De föreslagna lagarna avsågs träda i kraft den 1 maj 2002. Nu är meningen att skjuta fram ikraftträdandet till den 1 juli 2002 för att det nya systemet skall kunna införas utan problem. Samtidigt tas också en ny dröjsmålsränta i bruk. Med anledning av detta har 6 mom. i övergångsbestämmelsen strukits.

7 mom. På grund av att 6 mom. har strukits har 7 mom. i propositionen blivit 6 mom.

Grundlagsutskottets utlåtande

Grundlagsutskottet anser att propositionen kan godtas med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna.

Förslag till beslut

Med stöd av det ovan anförda föreslår ekonomiutskottet

att lagförslagen 2—8 godkänns utan ändringar och

att det första lagförslaget godkänns med ändringar (Utskottets ändringsförslag).

Utskottets ändringsförslag

1.

Lag

om ändring av rättelagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i rättelagen av den 20 augusti 1982 (633/1982) 2—4, 6, 7, 9, 11 och 12 a §, av dessa lagrum 2 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 284/1995, 3, 4 och 12 a § sådana de lyder i lag 997/1998 samt 7 § sådan den lyder delvis ändrad i lag 544/1994, samt

fogas till lagen i stället för den 12 § som upphävts genom nämnda lag 997/1998, en ny 12 § som följer:

2—4, 6, 7, 9, 11, 12 och 12 a §
(Som i RP)

(1 och 2 mom. som i RP)

3. I ett ärende som är anhängigt när denna lag träder i kraft skall domstolen på tjänstens vägnar fastställa den dröjsmålsränta som tas ut hos en fysisk person till högst vad som avses i 4 § 1 mom. från den dag då lagen träder i kraft, om inte borgenären lämnat utredning om att *en högre dröjsmålsränta grundar sig på en förbindelse som hänför sig till någon annan än en i 2 § 2 mom. avsedd gäld eller att den bestäms enligt 4 § 2 mom.* En person som hör till tingsrättens kanslipersonal och som med stöd av 19 § tingsrättslagen (581/1993) har rätt att meddela tredskodomar, får också meddela domar genom vilka borgenärens talan för dröjsmålsräntans del till följd av bestämmelserna ovan förkastas till vissa delar.

4. Om en dom eller någon annan utsökningsgrund meddelats före ikraftträdandet av denna lag, bestäms dröjsmålsräntan enligt utsökningsgrunden. Från den dag då lagen träder i kraft är fysiska personer dock skyldiga att betala högst sådan dröjsmålsränta som avses i 4 § 1 mom., om inte borgenären har krävt dröjsmålsränta enligt utsökningsgrunden och lämnat utredning om att *den högre dröjsmålsräntan grundar sig på en förbindelse som hänför sig till någon annan än en i 2 § 2 mom. avsedd gäld eller att den bestäms enligt 4 § 2 mom.* Borgenären skall rikta nämnda krav och utredning till utmätningsmannen inom ett år efter lagens ikraftträdande. *Kravet kan framställas i en ansökan om utsökning eller i ett anhängigt utsökningsärende.* Utmätningsmannen skall anteckna beslutet om dröjsmålsränta i utsökningsgrunden.

(5 mom. som i RP)

(6 mom. *utesl.*)

(6 mom. som 7 mom. i RP)

Helsingfors den 9 april 2002

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Leena Luhtanen /sd
vordf. Mari Kiviniemi /cent
medl. Janina Andersson /gröna
Klaus Hellberg /sd
Mikko Immonen /vänst
Reijo Kallio /sd (delvis)
Marja-Leena Kemppainen /kd
Kalervo Kummola /saml (delvis)

Pekka Kuosmanen /saml
Mika Lintilä /cent
Olli Nepponen /saml
Antti Rantakangas /cent
Mauri Salo /cent
Juhani Sjöblom /saml
ers. Veijo Puhjo /vänst.

Sekreterare var

utskottsråd Eelis Roikonen.

EkUB 3/2002 rd — RP 232/2001 rd